

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ІНВАЛІДНІСТЮ ТА ЇХНІМИ СІМ'ЯМИ

Фесканіч Д. В.

студентка 2 курсу, ОР бакалавр
спеціальність 231 «Соціальна робота», ФПСР

Керівник: Кулава К. О.

доктор філософії в галузі 23 Соціальна робота, доцент
кафедри соціальної роботи ОНУ ім.І.І.Мечникова

Соціальна робота – це заснована на практиці професія та академічна дисципліна, яка сприяє соціальним змінам та розвитку, соціальній згуртованості, активізації та подоланню особами складних життєвих обставин. У світі є багато різноманітних категорій осіб, які вразливі до змін в суспільстві та по різному реагують на складні життєві обставини: малозабезпечені сім'ї, особи без визначеного місця проживання, військові, особи з адиктивною поведінкою та інші. Зазначені категорії потребують особливої уваги та підтримки від їхнього оточення та працівників соціальної сфери, та однією з найвразливіших категорій є сім'ї з дітьми з інвалідністю, про які йтиме мова далі. Дослідження актуальне через збільшення дитячої інвалідності у зв'язку з адиктивною поведінкою батьків та погіршення екологічної ситуації, яке є проблемою не тільки для України, а і для всього світу.

Згідно з новим звітом ЮНІСЕФ, кількість дітей із інвалідністю у світі оцінюється майже в 240 мільйонів осіб. Порівняно з дітьми без інвалідності, діти з інвалідністю мають на 24% менше шансів отримати необхідну для раннього розвитку стимуляцію та належний догляд, на 49% вища вірогідність того, що вони ніколи не відвідуватимуть школу, мають на 47% вищу вірогідність не закінчити початкову школу, на 33% вищу вірогідність не завершити здобуття базової середньої освіти і на 27% вищу вірогідність – повної середньої освіти, також на 41% частіше почувуються дискримінованими[5].

Важливим внеском у дослідження даного питання стали праці таких науковців, як Н. Олексюк, Г. Слабкий, В. Шафранський, Ю. Підвальна В. Войтко, О. Пюра та ін.

Новоспечені батьки зазвичай шоковані новиною про народження дитини з особливими потребами та через незнання деяких аспектів виховання, дитина може вирости неадаптованою до дорослого життя, тим паче, батьки не зможуть завжди бути поруч та допомагати. Сім'ї з дітьми з інвалідністю потребують допомоги у вирішенні питань щодо соціальних послуг, такі як: соціальне консультування, соціальна адаптація, терапія, фізичний супровід, супровід під час інклюзивного навчання, представництво інтересів та ін.

Інвалідність - міра втрати здоров'я у зв'язку із захворюванням, травмою або вродженими вадами, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження життєдіяльності особи, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист[2].

Дитина з інвалідністю- особа віком до 18 років зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її

життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист. Діти з інвалідністю мають певні відставання у розвитку, мають медичні діагнози, що з високою вірогідністю призводять до відставання в розвитку, проживають в умовах соціального ризику та входять до групи біологічного ризику[1;2].

Серед типів інвалідності можна виділити:

- фізичну (впливає на мобільність людини, особи з такою інвалідністю часто використовують засоби для покращення мобільності, наприклад крісло колісне чи милиці);
- сенсорну (зазвичай особи з такою інвалідністю мають порушення зору чи слуху),
- інтелектуальну (є часто вродженою та призводить до зниження здатності до навчання і розвитку навичок адаптації до навколишнього середовища);
- психосоціальну (особи з ПТСР, депресією, шизофренією, біполярними розладами, агорафобією та ін.). Серед груп інвалідності можна виявити I, II та III групи.

Система соціальних послуг України працює за такою законодавчою базою: Закон України «Про дошкільну освіту», Закони України «Про соціальні послуги» та «Про загальну середню освіту», Укази Президента України «Про національну доктрину розвитку освіти» та «Про концепцію розвитку охорони здоров'я населення в Україні» [1].

Основними особливостями складності соціалізації дітей з інвалідністю є перевага рис емоційно-особистісної незрілості, інфантилізм, ускладнена соціальна взаємодія, труднощі словесного спілкування, бідність емоційних проявів, одноманітність гри, провідна діяльність до кінця дошкільного віку не ігрова, а предметна, труднощі в засвоєнні норм поведінки та нерозуміння їхнього змісту, брак цікавості до навколишнього середовища, поява тривоги, замкненості, пригніченості тощо.

Поява дитини з особливими потребами суттєво впливає на життя її родини, породжуючи нові потреби і вимагаючи підтримки та допомоги. Це викликає ряд проблем, які відчутні на всіх рівнях сімейної діяльності. Серед них можна виокремити вплив на психологічне здоров'я родини, включаючи низький рівень прийняття дитини, її емоційне відторгнення або гіперопіка. Є проблема недостатності інформації про потреби дитини (стосовно особливостей дитини, можливостей корекції, прав на соціальну допомогу, пільги) та її права, а також проблеми з освітою та доступністю до послуг і спеціалістів, упередженість і стереотипність у ставленні до дітей з інвалідністю з боку багатьох людей і перенесення стереотипності на родичів, відсутність доступності до певних об'єктів, споруд, проблеми транспортного забезпечення тощо. Усі вказані чинники ускладнюють життя сімей та вимагають системних рішень для їх вирішення.

Соціальна підтримка сім'ї, в якій виховується дитина з особливими потребами є широким спектром довгострокових заходів комплексного характеру, спрямованих на подолання ексклюзії, залучення до суспільного життя, надання адекватної інформації про перспективи розвитку дитини та її специфічні потреби та інформації про державну та громадську підтримку і можливі пільги, організація психологічної підтримки батьків та інших членів сім'ї і її правової підтримки, захист її законних прав та інтересів тощо[1].

На сьогоднішній день виділяють такі види соціальної підтримки, як: матеріальну (матеріальна допомога, виховання поваги до матеріальних цінностей), психологічну (психологічна стабілізація особистості, подолання комплексів, підтримка позитивних емоцій), соціально-педагогічну (допомога у налагодженні

соціальних контактів, засвоєнні безконфліктних способів взаємодії, прийняття норм та правил колективу та групи) та фізичну (своєчасне виявлення захворювань та направлення на лікування).

У своїй роботі з сім'ями з дітьми з інвалідністю соціальний працівник найчастіше використовує такі форми роботи, як психолого-педагогічна просвіта, соціально-педагогічний патронат та психолого-педагогічний супровід. Співпраця з батьками проводиться у формах семінарів-практикумів, батьківських зборів і конференцій, виставок дитячих робіт, рольових ігор, тренінгів і спільних занять з дітьми (вечорів відпочинку, спортивних свят і розваг тощо)[3].

Можна зробити висновок, що одними з основних напрямків соціальної роботи з сім'ями з дітьми з інвалідністю є інформування про їх права та можливості, навчання батьків вихованню дітей з особливими потребами, психологічна підтримка родини, проведення розвиваючих ігор з дітьми, представництво інтересів родини в громадах, а також сприяння інклюзивному навчанню дитини задля її соціалізації та запобігання упередженого ставлення, стигматизації та дискримінації до неї та її сім'ї з боку однолітків та дорослих.

Література

1. Белавін С. П., Мітіна С. В., Орловська О. А. Соціальна робота з різними категоріями клієнтів: навч. Посіб. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 436 с
2. Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text> (дата звернення 10.04.2024).
3. Олексюк Н. С. Соціальна підтримка батьків дітей з особливими потребами як актуальна проблема. Науковий

вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»: зб. наук. пр. Мукачево: Вид-во МДУ, 2019. Вип. 2(10). Ч. 2. С. 63–66.

4. Підвальна Ю. Сучасні проблеми сімей з дітьми з інвалідністю в контексті соціальної роботи, Соціальна робота та соціальна освіта, № 3, С. 72-78.

5. Статистика щодо дітей з інвалідністю. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/> (дата звернення 10.04.2024).